

nationale ombudsman

Rapport

Coulance na schending anonimiteit tipgevers door politie en justitie

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de politie en het Openbaar Ministerie van de eenheid en het arrondissementsparket Noord-Holland: gegrond.

Wat is de klacht?

Verzoeker stelt schade te hebben geleden omdat er fouten zijn gemaakt door de politie en het Openbaar Ministerie (hierna het OM). Hij is het niet eens met de wijze waarop de politie en het OM met zijn verzoek tot schadeloosstelling zijn omgegaan.

Verzoeker klaagt er over dat de politie en het Openbaar Ministerie de voorwaarde van finale kwijting verbinden aan een aangeboden vergoeding uit coulance.

Wat ging er aan de klacht vooraf?

Op herhaaldelijk verzoek van de politie hebben de echtgenote van verzoeker en zijn dochter informatie aan de politie verschaft over de criminele activiteiten van hun buurman. Een verzoek van de politie om een camera bij de woning op te mogen hangen heeft hij afgewezen. Hij heeft zelf geen medewerking verleend aan het verzamelen van informatie, maar zijn echtgenote en dochter hebben wel gedurende enige tijd de kentekens opgeschreven van bezoekers bij de buurman en getuigenverklaringen afgelegd. De politie heeft daarbij van meet af aan de anonimiteit gegarandeerd, zodat de buurman er nooit achter zou komen wie deze informatie over hem heeft verschaft.

De buurman is daarop in zijn woning aangehouden. Later hoorde verzoeker dat zijn buurman is veroordeeld tot het betalen van een hoge boete. Op enig moment werd verzoeker geconfronteerd met een woedende buurman en nog enkele andere personen voor zijn woning. Alle verklaringen van de echtgenote en de dochter bleken gedetailleerd in het procesdossier te zijn opgenomen en waren zo bij de buurman bekend geworden. Zelfs de verklaring van verzoeker zelf dat hij niet wenste mee te werken was er in opgenomen.

De relatie met de buurman is door dit alles tot op heden ernstig verstoord. Zowel de buurman als zijn bezoekers uiteten tot op de dag van vandaag bedreigingen richting verzoeker, zijn echtgenote en dochter. Door deze dagelijkse bedreigingen, gecombineerd met gebaren van de keel doorsnijden, schelden en opgestoken middelvingers, voelen verzoeker en zijn gezin zich niet meer veilig in hun eigen woning.

Wat was de oorspronkelijke klacht?

In eerste instantie wilde verzoeker aangifte doen van het schenden van het ambtsgeheim door de politie en het "lekker" van vertrouwelijke informatie. Later is deze aangifte door het OM geseponeerd omdat niet vast is komen te staan dat het toevoegen van de verklaringen in strijd met de gemaakte afspraken opzettelijk is gebeurd. Nu er geen strafrechtelijk procedure meer aanhangig is, staat de weg voor verdere klachtbehandeling weer open. Verzoeker stelt dat hij door de fouten van politie en OM schade ondervindt en eist dat hij daar schadeloos voor gesteld wordt.

Gezien de aanhoudende spanning heeft verzoeker aan de politie aangegeven snel te willen verhuizen en voorgesteld om de kosten hiervan op de politie en het OM te verhalen. De bedoelde kosten bestaan uit enerzijds het vergoeden van een eventueel verschil tussen de uiteindelijke werkelijke verkoopprijs van zijn woning en de marktconforme waarde en anderzijds alle andere bijkomende kosten die voortvloeien uit de verhuizing.

Welke reactie komt er op de klacht?

Zowel de politie als het OM geven toe dat er door hen ernstige fouten zijn gemaakt. De verklaringen hadden nooit op deze manier opgenomen mogen worden in het procesdossier. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt volgens hen deels bij de politie en deels bij het OM. Beiden hadden er op toe moeten zien dat de verstrekte informatie niet teruggeleid kon worden naar de echtgenote en de dochter. De klacht is daarmee gegrond.

Direct na de bedreigingen door de buurman heeft de politie een risicoanalyse gemaakt. Daaruit bleek dat de situatie niet als extreem gevaarlijk werd ingeschat. Ook is er een speciale melding gemaakt in het politiesysteem (een zogenaamde afspraak op locatie) zodat er alert gereageerd wordt als er een melding komt vanaf het adres van verzoeker. Tevens heeft de politie gesproken met de buurman om de bedreigingen te laten stoppen. Dit heeft volgens verzoeker echter niet geleid tot het afnemen van de bedreigingen door de buurman en zijn bezoekers.

Nadat verzoeker zijn rechtsbijstandverzekering had ingeschakeld vond er een gesprek met de politie plaats in een poging zijn schadevergoedingsverzoek zonder tussenkomst van een advocaat in der minne te schikken. In eerste instantie leek het volgens verzoeker erop dat de politie zijn voorstel alleszins redelijk vond. Na enige tijd kreeg hij bericht van de verzekeringsmaatschappij van de politie, waarin gevraagd werd of hij alvast een globale inschatting kon maken van de te verwachten kosten. Verzoeker heeft op 11 mei 2017 een opsomming van de door hem geschatte kosten verstrekt.

Wat was de aanleiding voor de klacht bij de Nationale ombudsman?

Ondanks diverse rappels, kreeg verzoeker pas op 21 december 2017 een gezamenlijke reactie van de hoofdofficier van justitie en de politiechef van Noord-Holland.

In deze brief gaven zowel de hoofdofficier van justitie als de politiechef aan dat zij de gang van zaken in deze kwestie betreuren en dat zij begrip hebben voor zijn situatie. De gemaakte fouten hebben aanleiding gevormd om de gevolgde werkwijze kritisch tegen het licht te houden en wijzigingen in het proces te laten plaatsvinden opdat een incident als het onderhavige in de toekomst wordt vermeden.

Zij wijzen de aansprakelijkheid echter af. Ten eerste omdat de door verzoeker gestelde schade niet is vast te stellen voordat de woning daadwerkelijk is verkocht en verzoeker is verhuisd. Daarnaast wijzen zij op het ontbreken van de vereiste causaliteit tussen de gemaakte fouten van de politie en het OM en de geclaimde schade. De oorzaak voor de gevoelde noodzaak tot verhuizen ligt naar hun mening niet in het handelen van OM of politie maar in het handelen van de buurman. Daarbij wordt ook gewezen op de door hen uitgevoerde dreigingsanalyse, waaruit geen concreet veiligheidsrisico bleek.

Op basis van het door verzoeker aangeleverde geschatte kostenoverzicht van een gedwongen verhuizing werd verzoeker wel een bedrag van € 7.500,- aangeboden als vergoeding voor de eventuele kosten die kunnen ontstaan als hij gaat verhuizen. Dit aanbod was tegen finale kwijting en was beperkt geldig. Acceptatie van de finale kwijting door verzoeker betekent dat hij verklaart in de toekomst niets meer van de politie dan wel het OM te vorderen te hebben. Tevens diende hij voor deze datum een bevestiging van verhuizing over te leggen. De eis van verzoeker om bij een uiteindelijke verkoopprijs die onder de marktconforme verkoopwaarde zou komen te liggen deze schade in de toekomst ook te kunnen claimen wordt door hen afgewezen.

Wat heeft de Nationale ombudsman onderzocht?

Verzoeker schreef de Nationale ombudsman dat hij graag hulp wilde voor het verkrijgen van een rechtvaardige oplossing van een voor hem noodgedwongen verhuizing veroorzaakt door blunders van justitie.

De feitelijkheden van het gebeuren worden door verzoeker, het OM en de politie over en weer niet weersproken. Het is klip en klaar wat er gebeurd is en dat er fouten zijn gemaakt door het OM en de politie. Ook is helder dat verzoeker hier last van ondervindt. Hij klaagde er bij de Nationale ombudsman over dat hij de uitkomst van de onderhandeling over de schadevergoeding niet redelijk vond en verzocht de Nationale ombudsman te bemiddelen in deze 'om de partijen weer aan tafel te krijgen'.

Geen bemiddeling

De Nationale ombudsman heeft het verzoek tot bemiddeling in overweging genomen en kwam daarbij tot de conclusie dat de Nationale ombudsman verzoeker in deze situatie niet van dienst kon zijn als bemiddelaar. De diverse gesprekken die hij al had gevoerd met de politie waren immers in redelijke harmonie verlopen. Dat de uitkomst van die gesprekken voor hem teleurstellend is, is duidelijk. Een bemiddelingsgesprek onder leiding van de Nationale ombudsman is echter gericht op het normaliseren van contact. De tussenkomst van de Nationale ombudsman zoals verzoeker voor ogen heeft, is er op gericht om de onderhandelingen over de aansprakelijkheid van de politie en de hoogte van de schadevergoeding opnieuw te openen. De Nationale ombudsman is in dat geval niet de aangewezen gespreksleider. Als partijen er onderling niet uit komen, is het in deze uiteindelijk aan de civiele rechter om hier een uitspraak over te doen.

Interventie Nationale ombudsman

De Nationale ombudsman zag wel aanleiding om het College van procureurs-generaal (gezien de gezamenlijke verantwoordelijkheid van politie en OM) te verzoeken of er een oplossing mogelijk was. Door fouten aan de zijde van de politie en het OM wordt het woongenot van verzoeker en zijn gezin nu in belangrijke mate aangetast.

Het financiële aanbod van de politiechef en de hoofdofficier is door hen bedoeld als een gebaar uit coulance, als erkenning voor de gemaakte fouten, zonder aanvaarding van aansprakelijkheid. De Nationale ombudsman vroeg de voorzitter daarom om te overwegen het aangeboden bedrag aan verzoeker uit te keren zonder dat daar nadere voorwaarden aan werden gesteld. Dus zonder de voorwaarden van een bewijs van verhuizing, het overleggen van facturen en finale kwijting. Verzoeker zou dan het recht behouden om de politie en het OM eventueel in de toekomst alsnog aansprakelijk te stellen voor de veroorzaakte schade en deze schadeclaim te laten toetsen door de civiele rechter. Bijvoorbeeld na de verkoop van zijn woning, zodat er een actueel overzicht is van de daadwerkelijk gemaakte kosten.

Het verzoek van de Nationale ombudsman aan de voorzitter van het College luidde daarom of hij wilde bevorderen dat de hoofdofficier van justitie en de politiechef van Noord-Holland het aangeboden bedrag van € 7.500,- geheel uit coulance en zonder aanvullende voorwaarden aan verzoeker zouden uitkeren.

Hoe reageerde het College van procureurs-generaal op de interventie?

De voorzitter van het College zag geen aanleiding de beslissing van de politiechef en de hoofdofficier van 21 december 2017 te herzien. Het verzoek om de gevraagde verklaringen is naar zijn oordeel niet onredelijk. Ten aanzien van de verklaring van verhuizing merkt hij op dat de vergoeding van schade niet eerder plaatsvindt dan wanneer de schade ook daadwerkelijk is geleden. Dat is op dit moment nog niet het geval omdat er van een verhuizing nog geen sprake is. Ook de verklaring van finale kwijting acht hij niet onredelijk. De aangeboden vergoeding is immers een coulancevergoeding, met de betaling waarvan de politie en het OM willen aangeven dat zij de gemaakte vergissing betreuen. Echter, zij zijn niet verantwoordelijk voor het gedrag van de buurman. Na de uitkering van het bedrag aan verzoeker is de zaak voor politie en OM afgerond en dat wordt duidelijk door de verklaring van finale kwijting. Indien verzoeker het niet eens zou zijn met de voorgestelde afdoening, geeft de voorzitter van het College aan dat het hem vanzelfsprekend vrij staat de zaak alsnog aan de civiele rechter voor te leggen.

Hoe reageerde verzoeker?

Verzoeker gaf aan erg teleurgesteld te zijn en verzocht om een oordeel van de Nationale ombudsman over het handelen van de politie en het Openbaar Ministerie met betrekking tot het vergoeden van de schade. Het onderzoek van de Nationale ombudsman heeft zich specifiek gericht op de voorwaarden die zijn gesteld aan de handreiking uit coulance.

Reacties op de klachtformulering en het Verslag van Bevindingen Nationale ombudsman

Nu de klacht van verzoeker een ieder al bekend was geworden in het kader van de voorgaande interventie, zag de Nationale ombudsman aanleiding om gelijktijdig met de aankondiging van een onderzoek naar de klacht van verzoeker een Verslag van Bevindingen toe te sturen. Zowel het College van procureurs-generaal als de politiechef zijn daarbij gevraagd om te reageren op het Verslag van Bevindingen. De klacht werd daarbij door de Nationale ombudsman als volgt geformuleerd:

Verzoeker klaagt er over dat de politie en het Openbaar Ministerie de voorwaarde van finale kwijting verbinden aan een aangeboden vergoeding uit coulance.

De politiechef van de eenheid Noord-Holland

Allereerst geeft de politiechef aan dat zij het belangrijk vindt om nogmaals te benadrukken dat zij de positie waarin verzoeker en zijn gezinsleden beland zijn geraakt, zeer betreurt. De politie blijft zich - desgevraagd - onverminderd inzetten om het veiligheidsgevoel van verzoeker en zijn gezinsleden te vergroten en blijft bereikbaar en beschikbaar in geval zich situaties voordoen die dat veiligheidsgevoel (opnieuw) aantasten. Het Openbaar Ministerie en de politie hebben erkend dat er fouten zijn gemaakt en daarvoor biedt zij nogmaals haar excuses aan.

De politiechef stelt verder dat die fouten echter niet impliceren dat zij zich aansprakelijk achten voor de gedragingen van de buurman van verzoeker. Zij zijn nog steeds bereid uit coulance bij te dragen aan de kosten voor een eventuele verhuizing van verzoeker tot een maximum van € 7.500,- onder de voorwaarden die zij daaraan eerder verbonden hebben. En zij wil graag vermelden dat de termijn waarbinnen het huis verkocht dient te zijn (één van de voorwaarden voor de bijdrage uit coulance) door hen is verlengd tot 1 augustus 2019. Daarover hebben zij verzoeker op 17 juli 2018 schriftelijk geïnformeerd.

In reactie op de feitelijke klacht geeft de politiechef aan dat zij geen ernstig bezwaar heeft tegen het vervallen van de voorwaarde van finale kwijting aan de aangeboden vergoeding uit coulance.

Met betrekking tot het Verslag van Bevindingen merkt zij op dat dit verslag een goed beeld geeft van het verloop van de afhandeling van de klacht. Daar waar verzoeker melding maakt van bedreigingen die tot op de dag van vandaag nog doorgaan, herkent de politiechef dat niet vanuit de waarneming van de politie. In registratiesysteem van de politie (BVH- Basisvoorziening Handhaving)_ is - vanaf het moment van de gemaakte afspraak op locatie (AOL) op 25 juni 2016 - geen enkele registratie (n.a.v. een melding, aangifte, vanuit eigen waarneming door de politie of anderszins) vastgelegd in relatie tot genoemde bedreigingen of anderszins. En uit gesprekken die gespreid over de afgelopen jaren gevoerd zijn door de wijkagent en door de teamchef met de verzoeker is eveneens niet gebleken van (nieuwe) bedreigingen aan het adres van verzoeker en/of zijn gezinsleden. Deze contacten zijn overigens niet vastgelegd BVH.

Het College van procureurs-generaal

De voorzitter van het College van procureurs-generaal heeft geen aanvullende opmerkingen op het verslag van bevindingen anders dan de opmerkingen van de politiechef. In reactie op de klacht merkt hij op dat het aanbod van €7500,- een coulance vergoeding betreft. Gelet op de aard van het aanbod acht hij het niet redelijk om hieraan een verklaring van finale kwijting te verbinden. De vergoeding heeft betrekking op de situatie van verzoeker bij verhuizing. Nu tot op heden niet is gebleken van een voltooide verhuizing, zie de voorzitter vooralsnog geen reden om tot uitbetaling van het bedrag van € 7500,- over te gaan. Gelet daarop zal het College de voorwaarde van finale kwijting niet verbinden aan de coulance vergoeding maar zal er pas tot uitbetaling van het bedrag worden overgegaan als verzoeker is verhuisd.

Verzoeker

Verzoeker heeft op zijn verzoek in een persoonlijk gesprek met onderzoekers van de Nationale ombudsman gereageerd op de reacties van het College en de politiechef. Geëmotioneerd vertelde verzoeker dat het klopt dat zij geen meldingen meer hebben gedaan bij de politie van de bedreigingen. Dit betekent echter geenszins dat de bedreigingen ook daadwerkelijk zijn opgehouden. Zowel de buurman zelf als zijn vele en frequente bezoekers steken nog dagelijks hun middelvinger op, maken beledigende opmerkingen en maken gebaren langs hun keel als zij hem, zijn echtgenote, zijn dochter en haar man tegenkomen. Door deze jarenlange bedreigingen en pesterijen is zijn echtgenote ziek geworden van de spanning die deze situatie heeft opgeroepen. Zij durft niet meer in de keuken te staan omdat die in het zicht is van de buurman en zijn bezoekers. Ook in de tuin voelt zij zich niet meer op haar gemak. Ook de dochter van verzoeker is overspannen geraakt omdat zij zich niet veilig voelt.

Verzoeker en zijn familie hebben er bewust voor gekozen om geen meldingen meer te doen bij de politie. Enerzijds omdat het niets oplost en anderzijds omdat zij bang zijn dat de situatie daardoor nog verder kan verslechteren. Als verzoeker kijkt naar wat er voor soort bezoek langskomt bij de buurman, is hij bang dat als zij er achter komen dat hij heeft geklaagd bij de politie de stenen bij hem door de ramen vliegen. Of erger, bijvoorbeeld dat zij hen ergens opwachten. Verzoeker rijdt altijd eerst om het huis heen om te zien of alles veilig is en gaat dan pas naar binnen. Ook werken zij allemaal met 'open telefoons'. Als zij bijvoorbeeld in de auto stappen zetten zij Whatsapp open, dan zien de anderen dat diegene online is. Zodra iemand dan ergens veilig binnen is wordt het uitgezet, dan weten anderen dat het veilig is.

Verzoeker heeft vroeger altijd samen met zijn echtgenote een bloemenzaak gehad en zij waren van plan om in deze woning samen oud te worden. Nu kan dat dus niet meer. Het is ook niet makkelijk gebleken om nieuwe geschikte woonruimte te vinden. Verzoeker wil zijn woning pas te koop zetten als hij wat anders heeft gevonden.

"Wij hebben 40 jaar gigantisch hard gewerkt, 80 uur in de week, in de bloemistenzaak. Daarom hebben wij dit op kunnen bouwen. Ik heb een hele mooie tuin, maar wij kunnen daar nu niet meer komen zonder in de wietlucht te zitten of te worden beledigd en bedreigd. Mijn vrouw durft helemaal niet meer in de tuin te komen. Door nalatigheid van de politie.

Ik zou graag willen dat de Nationale ombudsman duidelijk maakt aan het OM en de politie dat zij een kapitale fout hebben gemaakt die grote gevolgen heeft gehad en dat zij daarvoor hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Ik zit al vier jaar in de ellende."

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

Met instemming heeft de Nationale ombudsman kennis genomen van het feit dat de voorzitter van het College van procureurs-generaal en de politiechef het vereiste van finale kwijting nu wel hebben laten vervallen. Wel stelt de voorzitter van het College nog de voorwaarde dat verzoeker eerst verhuisd moet zijn voordat het bedrag wordt overgemaakt. De politiechef schrijft in haar reactie van 4 juli 2019 dat álle andere voorwaarden wat haar betreft blijven staan, waaronder ook de uiterste verhuisdatum van 1 augustus 2019.

Waarom toetst de ombudsman?

De ombudsman toetst hier aan het vereiste van fair play. Dat houdt in dat de overheid de burger de mogelijkheid geeft om zijn procedurele kansen te benutten en daarbij zorgt voor een eerlijke gang van zaken.

Oordeel

Het verbinden van eisen aan een aanbod uit coulance is in strijd van het vereiste van fair play. De politie en het Openbaar Ministerie hebben beiden erkend dat door een ernstige fout aan hun zijde de anonimiteit van de echtgenote en de dochter niet langer was gewaarborgd. Dit heeft verstrekking gevolgen gehad voor verzoeker en zijn gezin. Voor deze gevolgen zijn de politie en het Openbaar Ministerie gezamenlijk verantwoordelijk.

De Nationale ombudsman ziet "een betaling uit coulance" als een financiële handreiking als blijkt dat door toedoen van de overheid een burger onevenredig is benadeeld. Het aanbieden van een financiële tegemoetkoming uit coulance betekent niet dat de overheid de aansprakelijkheid voor eventuele schade aanvaardt. Het gaat om een vaststaand bedrag waar voor beide partijen geen aanvullende voorwaarden op van toepassing kunnen zijn en waarover in principe niet onderhandeld kan worden.

Voor een burger blijft daarbij de mogelijkheid open staan om alsnog een civiele procedure aan te spannen, als hij van mening is dat de overheid aansprakelijk is voor door hem geleden schade én deze schade groter is dan het bedrag dat hij reeds uit coulance heeft ontvangen. Het is dan aan de civiele rechter om in zijn of haar overweging mee te nemen of het al ontvangen bedrag uit coulance wordt meegewogen in de uiteindelijke beslissing over de te vergoeden schade. Door het eerst verstrekken van een bedrag uit coulance stelt de overheid een burger tevens in staat om dat geld te gebruiken voor de kosten van de gang naar de rechter. Dat is de kern van fair play.

De andere weg die door beide partijen gekozen kan worden is het treffen van een schikkingsovereenkomst over de hoogte van de schadevergoeding, waar bepaalde voorwaarden in op kunnen worden genomen. Zoals het overleggen van facturen, een termijn van verhuizing en een belofte van finale kwijting. De Nationale ombudsman ziet het huidige aanbod van € 7500,- met de bijbehorende dwingende voorwaarden als de uitkomst van een onderhandeling over aansprakelijkheid en de hoogte van de schadevergoeding, een schikking teneinde de gang naar de rechter te voorkomen. Het past niet om dit een aanbod uit coulance te noemen.

Concluderend stelt de Nationale ombudsman dat de politie en het OM hier hebben gehandeld in strijd met het vereiste van fair play. De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

De ombudsman ziet aanleiding tot het doen van een aanbeveling.

Conclusie

De wijze waarop de politie is omgegaan met de schadeclaim van verzoeker is in strijd met het vereiste van fair play.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman doet de politie en het Openbaar Ministerie de aanbeveling om óf binnen zes weken alsnog over te gaan tot het betalen van een bedrag uit coulance zonder bijkomende voorwaarden óf de onderhandeling over een schikking tussen partijen met beider instemming af te ronden.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen